

„Chowanna”	Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego	Katowice 2002	R. XLV (LVIII)	T. 1 (18)	s. 112 114
------------	--	---------------	-------------------	--------------	------------

Dziecko w kręgu wychowania
Red. B. Jodłowska. Kraków,
Oficina Wydawnicza „Impuls”,
2002, ss. 271

Początek XXI wieku to okres dynamicznego rozwoju cywilizacyjnego i ekonomicznego, ale jednocześnie okres szybkiego narastania dysproporcji między różnymi grupami społecznymi. Jest to czas dużej konkurencji w wielu dziedzinach życia, kiedy nacisk kładzie się przede wszystkim na szybkość, efektywność, dyspozycyjność oraz unifikację, co sprawia, że żyjemy w ciągłym pośpiechu i poczuciu permanentnego zagrożenia, że ktoś okaże się lepszy od nas (zjawiska te doczekały się już nawet naukowego opracowania w postaci koncepcji „macdonaldyzacji życia społecznego”). Wszystko to nie pozostaje bez wpływu na jakość naszych relacji z innymi ludźmi, w tym także na jakość instytucjonalnych i pozainstytucjonalnych procesów opiekuńczych i wychowawczych, a autorytety w dziedzinie pedagogiki, etyki, socjologii coraz częściej mówią o kryzysie wartości oraz kryzysie wychowania.

Rodzina — w założeniu podstawowe środowisko socjalizacji i enkulturacji młodych ludzi — przestaje wypełniać swoje podstawowe funkcje. Brak czasu, brak umiejętności społecznych i wychowawczych, a niejednokrotnie brak chęci do nawiązania z dzieckiem kontaktów opartych na głębokiej więzi emocjonalnej sprawia, że rodzice coraz częściej pozostają bezradni wobec problemów, jakie stawia przed nimi konieczność „towarzyszenia” rozwojowi młodego człowieka, a zagrożenia społeczne „nakładające” się na funkcjonowanie

rodziny, takie jak: bezrobocie, ubóstwo, trudna sytuacja na rynku pracy, patologie, nie ułatwiają im tego zadania.

Ze swych zadań wychowawczych nie wywiązuje się także szkoła. Kładąca od lat znacznie większy nacisk na dydaktyzm niż na kształtowanie osobowości wychowanków, stała się w rezultacie instytucją, która nie potrafi sobie poradzić z narastającą falą patologizacji (agresja, zaburzenia zachowania, niedostosowanie społeczne). Dodając do tego zjawiska o szerszym zasięgu, takie jak: powszechna brutalizacja życia, wzrost poczucia alienacji i spadek poczucia bezpieczeństwa oraz rozpowszechnianie przez środki masowego przekazu wzorów zachowań agresywnych i niepożądanych, otrzymujemy obraz życia społecznego wymagający podjęcia szybkich i zdecydowanych działań zaradczych.

Potrzebom tym wyszli naprzeciw twórcy ogólnopolskiej konferencji na temat *Dziecko w kręgu wychowania*, zorganizowanej w dniach 14—15 listopada 2000 roku przez Kolegium Nauczycielskie w Gliwicach pod honorowym patronatem Pani Ludgardy Buzek oraz Fundacji na Rzecz Rodziny. Efektem prac konferencyjnych stał się zbiór artykułów merytorycznie zredagowanych przez Bogusławę Jodłowską, który ukazał się (2002) w tomie pod tym samym co konferencja tytułem.

Książka składa się z czterech komplementarnych części odpowiadających określonym kwestiom i problemom wychowawczym.

W części pierwszej, noszącej tytuł *Dziecko — przemoc — wychowanie*, przedstawiono obszerną (ilościowo i merytorycznie) analizę wpływów społecznych, kulturowych i instytucjonalnych na rozwój osobowy młodych ludzi, a także konkretne propozycje wychowawcze w zakresie edukacji zdrowotnej (E. Syrek: *Wychowanie zdrowotne jako problem pedagogiczny*) oraz w zakresie prewencji zachowań suicydalnych (B. Pilecka: *Profilaktyka samobójstw w kontekście procesu wychowawczego*). Zawarto tu także refleksję nad kwestią podmiotowości w relacji pedagogicznej (B. Jodłowska: *Filozoficzne przesłanki pedagogiki majeutycznej*).

Część druga — *Dylematy wychowania* — zawiera rozważania na temat etiologii oraz możliwości zapobiegania zaburzeniom i trudnościom, jakie mogą pojawić się w procesie wychowawczym. Szczególny nacisk położono na kwestie agresji wśród młodzieży (D. Borecka-Biernat: *Osobowościowe i wychowawcze czynniki warunkujące agresję fizyczną młodzieży w społecznej sytuacji trudnej*), problemy wychowywania dzieci dyslektycznych (B. Ledwoch: *Specyfika zaburzeń emocjonalnych u dzieci z dysleksją rozwojową a proces wychowania*) oraz zagadnienia niepowodzeń szkolnych (M. Kowalska-Wojtysiak: *Syndrom nieadekwatnych osiągnięć (SNO) uczniów w świetle S. B. Rimm*) i niedostosowania społecznego (G. Miłkowska-Olejniczak: *Rola środowiska w zapobieganiu demoralizacji dzieci i młodzieży*).

Część trzecia: *Nauczyciel — wychowanie — prawa dziecka*, dotyczy problemu praw dziecka w środowisku rodzinnym i szkolnym. Na szczególną uwagę zasługuje tu artykuł A. Nowak: *Sytuacja prawna dziecka małoletniego*, który szczegółowo rozstrzyga kwestie regulacji prawnych dotyczących pojęcia „władza rodzicielska”. Rozdział uzupełniono o analizę materiału badawczego dotyczącego postaw i zachowań zdrowotnych młodzieży w zakresie życia seksualnego oraz stosowania środków uzależniających (co nieznacznie rozbija merytoryczną całość tej części opracowania).

Problematykę wartości poddano analizie w czwartej części publikacji, noszącej tytuł *Dziecko — wartości — czas wolny*. Nacisk został tutaj położony na etykę wychowania dziecka niepełnosprawnego intelektualnie (A. Dziad: *Dziecko niepełnosprawne intelektualnie i jego świat wartości w czasie wolnym*; K. Chełstowski: *Wartości a wychowanie dziecka niepełnosprawnego intelektualnie*). Dodatkowo rozdział poszerzono o zagadnienia związane z pedagogiką czasu wolnego (B. Jodłowska: *Pedagogika czasu wolnego — utopia czy konieczność*).

Opracowanie godne jest polecenia wszystkim, którym nie jest obca teoria i praktyka wychowania, zwłaszcza osobom na co dzień pracującym z dziećmi i młodzieżą. Niewątpliwą zaletą książki jest to, iż teoretyczne kwestie w niej poruszane są od razu „przekładane” na język praktyki, co umożliwia każdemu Czytelnikowi wykorzystanie ich we własnej rodzinie czy działalności zawodowej. A tym, którzy w swoim życiu próbowali lub będą próbować zmierzyć się z tą trudną materią, niech przyświeca motto książki: „WYCHOWANIE JEST RUCHEM OD CIEMNOŚCI DO ŚWIATŁA”.

Katarzyna Borzucka-Sitkiewicz